

Piellou evit level Brezh Sant Erwan

1°) An doruckidou

Ar prosez - Kanonetadur } 3 skouerenn a vefe

a) - Iliz-veur Landreger

b) - Kloerdi-Pras St Prrieg

c) - ?

} Ret eo ober
eistkridou,
pe luc'hskridou,
bag embann luc'hskridou
ev an doruckidou.

2°) Dr E. Pomejoy " Vie de St Yves tirée d'un vélin
du XIVe siècle " Prud'homme 1884.

3°) S. Ropartz " Histoire de St Yves " 1885

4°) A. de la Borderie " Les Monuments originaux de l'histoire
de saint Yves " 1887

+ " Etudes Historiques Bretonnes " 2e série 1888
" Les faits de la vie de St Yves "

5°) Anv Sant Erwan < Esuganos
cf. " Studi hag ober " niv. 17 ha 19

6°) Prezegenn M.C. e Landreger

7°) Notennou hag ivezhiaerennou " BARR-HEOL "
1976-77-78

- Skendennadur ~~de~~ St Erwan

- St Erwan ar Winiouez

1

S. ROPARTZ "Histoire de Saint Yves,
'Patron des Gens de Justice'" St-Brieg 1856

An Damerelloù-enklask erit ar prosez a santelezh e 1330
a oa miret e dielloù iliz-veur Landreger
e dielloù iliz Sant-Erwan e Paris.

Kollet int bet e-pad an Dispac'h Gall e 1789.

N'it ket miret e Roma

Ne refent ket meneget war gatolog dielloù
Kevredad al Lidon, rak St-Erwan a zo
bet kanoneket en Avignon

An arroundoù pennañ a zo bet enbannet Koulskoud
gant Bollandiz, e pevare leuren an "Acta
Sanctorum Maii"

Bollandiz o deus skriet a Ketus-Kenan
bubezioù sent Breizh. An Tad Bollandus e-unan
an hin kentañ e-touez ar rummad gouizicioù-se
peguin en deus roet e anv dezho, a skriv
~~esse~~ ~~republicana~~ en Rastrid hollek: "Breizh ^{pp. 387}
Arvorig a zo bet atav evret, muioc'h eget an
boll vroien-all dre ar bed, gant merkoù ispisial-t
eus galloud Doue, ha Doue eo bet feller dezhan
anavezout evel-se, e fobloù an c'hontreod-se,
an eunded ~~ha~~ hag an stabilfed ~~ha~~ an Feiz
n'en deus Hou Salver prometet ^{divrang en abeg dezho} dezho ~~erit~~
efedoù sonezhuc'h eget na voe gwechall
e vuzhusoù dezhan e-unan."

2

oberon Sant Erwan a zo bet embannet gant
an Tad Daniel Papebroch, an hini gouziztan-
bag an hini resisañ e-touez Bollanotiz, primus
inter pares.

An Tad D. Papebroch a lavas desomp en doa labour
wan un a'fkiid deuet dezhan en Landeger e 1665
unan en cholonies an iliz-veur a oa en en
garger da lveshaat an a'fkiid-se ha s'ext
stoban, wan c'houlenn D. Grangier, ~~Abbat~~
abaos Liverois hag an Tad Verjus, jezuit, hag
en doa bevet fellanzer e Breizh. Hemañ en en
ziskouezas e pep degouezh dedennet-he gant
hon istor, hag embannet en dans ur vuhez eus
Mikael An Nobletz [Notenn: "~~Le~~ Vie de Monsieur
le Nobletz" gant an Tad Verjus. 1666]

Daou enklask diforc'h a oa en prosezadur.
An enklask Kentan, gant daou hag hantekant
testeni diwan-ben buhez ha vertuziñ an
Den-Evurus, a oa klot; an eil enklask,
gant an testenion, kalz niverusoc'h, diwan-ben
an buzhuc'hoñ, a oa diglot. Follennon
Kentan ha diwezhan an dornskid-orin
a oa bet roget pe gollet. Eizh ~~wan~~
wan-ugent testeni a vanke en deon; fluzek
wan-dro an c'heiz, ha kant pevarget en dibenn,
peogwir ez echue an dornskid gant an
test 135, saoust ma lavas an ^{teulic'h} ~~abati~~-kanonek
e voe klevet daou c'hant wan ha daou-ugent test
~~est~~ e-kerzh an daou enklask. Evit stankan-

an toullou-se en doa an Tañ D. Papebroch en e
gerzh, anterin, an diverran lus an holl destenion
Siwa-benn an burzhon, diverran savet en un
doare ofisiel evit bezan kinniget da zisentez
an Pab hag izili ar C'honsistorium! (consistoire).

v.

Gant an e oa ivez an diverran lus an vuhez hag
an vertuzion, Kempenn en hevelep degouezhion

Ouzhpenn, an Brollandad gouiziek en doa bet
digant an Tañ Dinet, provinssiad ar Jezusted
e Bro-c'hall, un doustkiad distar lus ar XVth
Kantred, emañ an holl deulion ar c'hanoneta
c'hanonetaow, danerelloi ar garded
Koniserion, ar prezegerion distaget gant an Tañ
Santel ar Pab hag izili ar C'honsistoriadeg (?).

Evel-se en doa an holl dokumantou
ofisiel hag an holl destenion Kempenn.
Enbannet en des pen-da-benn an daou diverran,
de arroundin,, a dalvez evit un enbannadur
Klok,, an tuklast Kentan hag al lodenn lus
an eil tuklast. N'en des graet nemet
delfennan an tenlion ofisiel.

Hag ezhanu hon lus da lavarout esbet an
proezadur-se ~~da~~ diazez hogos nemetan ~~da~~ hon lus?
Neta, a-sadour, na c'helle talvezout ~~da~~ Konzoñ
didho e gempredoi a gont a pezh o des gwelet,
an pezh o des Klevet, evit m'o des e glevet
glevet, evit m'o des e welet.

Fellet eo bet desomp e c'hellfe al leuner kaout
 lod el levezeg don hon eus bet o selaon,
 goude pemp kantved, danerelloù bev kenan. An
 aliesan hon eus troet ger evit ger, ha peogwir
 ez eo dastumad ramzel Bollandiz bogos ken
 rouez hag un dornekid, hon eus adembannet
 an bestenn ofisiel a-gevret gant hon troidigezh.
 Soujet hon eus e vefe an Vezhoned anaoudek
~~da~~ ouzhiomp evit bevan lakaet e diraez
 an boll un "monumant" taboudeus Kenan diouz
 sellad itoz lallet Breizh e-unan, peogwir ez eo
 un daolem dudius eus doareoù-bevan ha
 kustumoù an XIII-vet kantved.

Goude an testeniñ emañf o faouez
 Kouz diwan o fem, an lini koshan a
 garfemp eo an Vuez skrivet gant ~~Maoris~~
 an Tañ Maoris Godefroy, Kelenner war an
 Skritur-Sakr, eus Urzh an Vreuden Brezegeion,
 e Kouent Montroulez. Embannet eo bet ivez gant
 an Tañ Papebroch, war an dornekid en doa bet
 digant an Tañ Dinet. An Tañ Maoris Godefroy,
 unan eus an brezegeion ~~an~~ heverkant
 eus e anzer, a vefe en eil & hanterenn
 an XV-vet kantved. Prezeg a vez new a

goraiz en iliz-veur Landreger, an pezh en lakaas
 e darempredoù bras gant an Eskob (bag an
 chabrist) Kuzul an chaloued a ebedas anezhan-
 da skrivan evito un istor sant Erwan ha
 Klutelioù ofis an Sant. An Tad Maouïs
 a blegas d'an azgoulemoù-se; labourat a
 reas war ~~an~~ vojemoù kozh ofis an Den-Eour
 ha war stobad an eskloù. E oberenn,
 prezgennus ^(en ce sens que) ha poumer, a zo ~~labouradeg~~ ^{eskloù} dedenn
 en doare ma stank toullou an danevellou-~~part~~
 dreit-holl evit an pezh a sell ouzh an brezhedoù.
 Kavout a reer emañ ivez un nebeut fedoù,
 heuskaset gant an dazvoudur due gouz,
^{yaouank} ~~part~~-holl c'hoazh e Landreger, d'ar mare
 ma veve an aozour.

Evit echuiñ gant Bollanotz, e notañ
 un stagadenn ~~et~~ gant an Tad Papebroch
 diwan-benn Keheladur Sant Erwan en Izelvroioù

Hoc c'hronikou kozh Alan Bouchard
 en des gouestlet un penad hegredek e
 pevare levrenn an "Annales de Bretagne"
 da "Monsieur saint Yves, Confesseur",
 da lavarout eo d'an aotrou Sant Erwan, Kofezour.
 Breizhad ha den-a-lezenn, Bouchard en des
 fleustret gant un akes ispisial war an vojemoù
 lus un ~~st~~ c'henroad santel, e baeron
 diwan daou eil. An Annaloù a voe moulet,
 evit an wech Kentañ, e 1514.

An action mat Baron Dutaya en deus emblames
 distag, e Roazhon, e 1841, mojem Sant Erwan
 gant Bouchard, ^{et} ~~et~~ en un glokaat anezhi
 gant arroudoñ eus Alberzh Ar grand^e?;
 daoust ma'z eus un c'hantred Kevtredo,
 Stil Alberzh a dosta a-wal'eh ouzhi hini
 Bouchard evit m'en defe labour an action
 Dutaya un unded (pe: un unhevelled) bras
 a-wal'eh a ra anezhan un devezader tudius.
 - Bouchard en doa degemeret, evel diazez
 d'e labour, an "Summarium Vitae", sayet
 gant an Gomerision abostolik, a oa ~~en~~ ^{bet}
 skignet hag en deus toet hogos ger evit ger
 lakaet en deus ouzhpenn darvoudoù tennet
 eus an c'hronikoi ~~hag~~ a-ziagent, pengetket
 eus an "Miroir historial" pe "Rosier des guerres"
 Kempennet evit an rouez loeiz XI.

Ar XVI-^{vet} kantred a founis deomp c'hoar
 mem a vevbrezegem, ^{bet} distager dirak emvoudoù
 tud-a-lezem; bep ho e oa an "Summarium Vitae"
 eo a oa lakaet da dalvezout, ha n'hon eus
 netra da demañ eus an observoù-se a
 notan en o zonez:

"De Divi Yvonis Lanobus et Vita, oratio, conscripta a
 Henrico Corausti Juris utriusque Doctore". Coloniae
 Cholini, 1574, in-4°.

"Vita D. Yvonis, auctore Boetio Epone, jurisconsul
 et e Strobas an "Antiquités Ecclésiastiques", gant
 an bevelep aozour Duac, 1578, in-8°."

"Panegyrique de S. Yves" distaget gant Heidenius,
e Tübingen, e 1595.

Eus ar XVII^{vet} kantved eo ar Vuhéz mat-kenn
skrivet e latin, gant Laurent Surius, moulet
distag, e Roma, e 1603, in-8°, hag adembann
en dastumad bras a sentouhezoniezh ar
Chartouziad gouziet ha deal. Baillet n'en
deus graet nemet tvein ha setu perak mantez
ez eo ar fajern^{abbi} gonestlet d'an Sant brezhon
ar re an dijenan, ha ma hebaront (deistparont,
e ~~pit~~^{mell} skridoù ar fisniger-u, evl ma lavare
Bollandiz o-unan.

E Roma ivez, e 1640, ~~eo~~ e ve moulet,
in-40, en Vuhéz skrivet en italiaveg gant
un ar beleg brezhon, Pêr Chevet. Un oberenn
dister eo, e pep kevrec.

"Pierre de La Haye, sieur de Kerhuignaut,
fit un petit traité de vie et miracles de saint Yves,
imprimé èz deux langues, bretonne et françoise,
séparément, l'an 1623, à Morlaix, par George
Alienne" (1)

"Per An Hae, aotrou Kerhuignaut, a savas
un studiadenn viban war vuhéz ha brezhudon Sant
Erwan, moulet e dis yezh, brezhoneg ha galleg,
distag, e bloaz 1623, e Montreuil, gant
George Alienne" (1)

Alberzh a ra meneg gant un fazi viban.

(1) Alberzh Ar grant (pe Ar Meur)

Pêr de la Haye, ^{den-a-lozem,} a zo sur-mat aozour ar Studiaden
e galleg, met an oberer vrezhonek a zo labour
Tangi gwezen, beleg, ha ograour, geneidik
a no-leon. An div oberer-man a zo wuez-te.

Dont a ran da Alberzh Ar Mew, priis
an vojennourion vrezhon. E dastumad buhezian
lent vrezhon a voe "echuet he moulan, wit
an wech kentan, an ugentvet deiz a viz Kerzu
mil seizh-kant c'hweh-ha-Tregont." Buhez
fant Erwan n'es ket e vest-oberer. En e geseh
e oa, ouzhpenn Bouchard, en des tennet kalz
goumiz anezhan, ha Pêr de la Haye (ve hañvet
ket bezant anavezet an T. Morris Godefroy),
«dielloù iliz-veur Landreger en des bet
Kemeni^{er} anezho (communication), emezant, dhe
skoazell an aotrou ~~not~~ ^{hapt} hag evezhiek Pêr
Kalloët, chaloni hag arhidiaon bras Landreger:
dornskid ~~de~~ ^e prosez-Kanonekaat, oin-me
kemenet gant an aotrou de Kerfals, hag an
oberer hag euvoremon a was oin e bloarezh
1627 aotrou ~~de~~ ^e Kreih-an-govez, Kaliten Kêr
Landt-Treger, ~~at~~ aotrou perken war dier
Kervanzhin hag an Jenkiz." Ret eo liviziken
len Alberzh Ar Mew en embannaour ^{ber finistik}
gant ^{an} Miorcec de Kerdant dhe notennon ken
sovezhus ha ken gouiziek.

E-Kichen Alberzh Ar Mew eo lec'hiet en un doare naturel Dom Lobineau (pe Lobinev?). E vuhizion Sant Vreizh a voe moulet e Roazhon e 1793, e div levrenn in-folio. Embannadurini all a zo bet, an hini ~~Klota~~ Klokaet avezho o vezant hini 1837, gant stagadennoi an ao. ^{beleg} n-abad Tresvaux. Buhez Sant Erwan a zo unan en an re heverkant e ~~st~~ ~~destinad~~ Stobad Dom Lobineau. Ar Benevadad gouziet, o temant ~~klota~~ ^{en} mammskidoi, hag en ~~st~~ mammskidoi splann oirindael splann, a sante aes e vuntellerezh. An ao. beleg Tresvaux d'e das en deus lakaet ^{erezhioi} akedoi ispicial-te da adwelout ha sa glokaet labour D. Lobineau erit an fezh a sell hon Sant.

Sant Erwan a zalc'h un plas bras en oberenn an Tad Yann-Vari de Vernon: "Annales generales testii ordinis S. Francisci", Paris, 1686, in-folio, — hag en embannadur gallet an hevelig oberenn — Paris, 1667. — Mojen an Tad de Vernon, amprestu digant Surius ha klokaet gant an hengounini ~~francezat~~ francezat, a zo pouezus erit an fezh a sell emezeladur sant Erwan en Trede-Uzch A hmo-all ez eo hegreit-te ha seol-te.

Ar XVII-vet kantved a gimig deomp e'hoazh
 diu studioseun heverk: neoi François QUESNAYE ha
 Jacques de l'Œuvre. "La vie, les miracles et la canonisation
de saint Yves, Confesseur, extraits d'un ancien livre latin
écrit à la main, où sont les enquêtes de sa vie
faites par deux évêques, un abbé et douze autres
ecclésiastiques", gant ^{maître} M^{est}r François Quesnaye,
 domskid in-40, a zo miret e Lemaoneg ar Roue,
 dospagnad (fous) an Av. Lancelot, n° 52. Lem a
 ver eo bet graet "an divenn-mañ diwan zifae
 ar M^er P^{er} Bernard, dantour kozh a Sae-hir,
 toned e Skolver Paris ha mestr gouarnour
 ha meson e Karg lus iliz ha chapel S. Erwan,
 an bloaz 1665".

Jacques de l'Œuvre, a voe moulet e oberenn
 e 1695, in-12, a oa priol Sant-Erwan, e Paris.
 Un den leunet e oa, ha kenlabouret en doa
 evit an embannadur boudet ad usum Delphini.
 "Goude bezan bet an evor, ^{evrezan} ~~ha~~ ~~l'evor~~ e-unan,
 davezan bet implijet he urzhin a Roue
~~da~~ ^{da} labourat war an skrivagnerion brofan
~~evit da~~ ~~desavadezh~~ ~~derkowerzh~~ an Aotrou an
~~Delphin~~ Daofin, en lus kredet e tlee ar Relijion
 Kaont he zo; ha ma'm befe un talant

bemak erit skrivañ, e tlefen e implijont
~~erit~~ a-benn lakaat anavezout un Sant
 ma 'z es ^{Kensakret} ~~desiet~~ dinan e azpeñ an iliz
 ez ou galvet da zeservijañ " — labourat
 a reas war zamerelloñ-enklask ar c'hanonekaat,
 a gavas klot e dielloñ e chapel. Prizet mat
 en deus an teul-se. " E gozhded, a skriv-er,
 en laka da vezañ doujañ. Marteze n'ez eus
 bet biskoazh quisionoñ, pe gwir emañ emañ
 distuliaoñ eiz-Kant test (1), testeniet
 gant o zouademoñ-lid, feizet e justis
 ethe daouarn tri frelañ dileñiet gant a-berzh
 ar Gador-Santel (pe: Kador Sant-Pêr).
 Erfin, an teulad-se fenn-da-benn a
 zivast, diwar lenn hepten, un doare ~~tenanted~~
 tenenidigezh a zo da vezout fromañ
 kent an Spered Doue, erit degas an Iliz
 da embann Kanonekadur ar ~~Beleg~~ Beleg
 santel-se. An ^{skrit} ~~danerell~~-enklask es a c'heller
 livel Bulez Sant Erwan, n'eo ket hepten
 pe gwir e Kaver emañ munnioñ e oberen
 hag e enzalci'h (conduite), Krennet ^{de skrit} ~~an skrit~~
 e latin an amzer-se, e stumm felloñ ha mellioñ
 a voe goulemataet an testen diwar o fenn;

- (1) An Aotrou de l'Œuvre a laka en niver-se an
 penn-Kant test a voe klevet a-gevret en
 enklask de-an-uzgoez (par Turbes) war
 vevvat ar Sant.

met ivez peogwir e hantval e ver an Sant-se
 emañ c'hoazh. Hag e c'heller lavarout ez eo an
 gwellañ buhez a c'hellfed sevel anezhañ
 an hini a bella an nebeutañ diouz an skrid-eklast.
 An aotrou de l'Oeuvre a voe Kalonetaet en e labour
 dre un c'hoazell ispisial-ke en deus displeget
 en un doare eun : " Aozour an Vuhes-man
 a soujfe dezhañ bezan Kablay ~~ke~~ a zianaoudegezh
 vras, ma n' en em lakfe ket e miveradur
 an dud seizet faret gant Sant Erwan.
 Wan-dus tri bloaz zo e voe taget gant un
 c'hrenadur eus e zorn debou, a yeas kement
 wan-grest a zeiz da zeiz, ma c'helle a voan
 skrivañ e doare da ~~vezan~~ ~~c'hellout~~ ~~vezan~~
 gouest da lenn en e-man e skritur dezhañ :
 betek ma teuas, ^{a-darl-tinn} o ^{da soujfe} ^{d'an aozour-se,} ^{an} ^{reutañ-kont}
 a reas da yam XXII an Eskibion dileuriet
 gant an Pab evit an eklast war vuzhudoñ
 Sant Erwan, ~~da soujfe~~ ~~d'an aozour-se,~~
 e c'hellfe ^{esperant} ^{mantize} * ~~esperant~~ un disann bennak
 e seizadur e zorn, d'an nebeutañ evit skrivañ,
 an fezh a zo un dha ret evit un den lennet,
 * [en un labourat war vuhes an hini en doa faret
 Kement a oñs seizet e pep stumm

Ar wirionez es en em santas ~~er~~ dres en hevelep
 momed-se Ken disannet m' en deus skrivet abaoe
 gant an hevelep aested hag en doa araok e
~~seizidigezh~~ seizidigezh ha ma'z es kendalc'her
 e zorn da gemañ evit pep tra a-hend-all,
 evel evit reiñ gwelloc'h dezhañ eñ cantons
 sikour ha brezhed Sant Erwan (1)."

Levi a adtom beleg de l'Œuvre a zo studiet
 aketus, ha graet bon en emañ amprestadon
 niverus. Da gentañ es n'en ~~deus~~ deus ket
 an arzoù anavezet Breizh: bep tra ma
 klasket skrivañ an istor d'amerellet pell diouz
 al lec'hioù an darvoudoù, en em lakaer ^{e riste} ~~war war~~
~~taolion-divezhed~~ ~~gwinion~~ eus fazion gwinion,
 hag er c'hevrec e hanival ha paour-Kaezh
 Breizh bezan dreitwiriet.